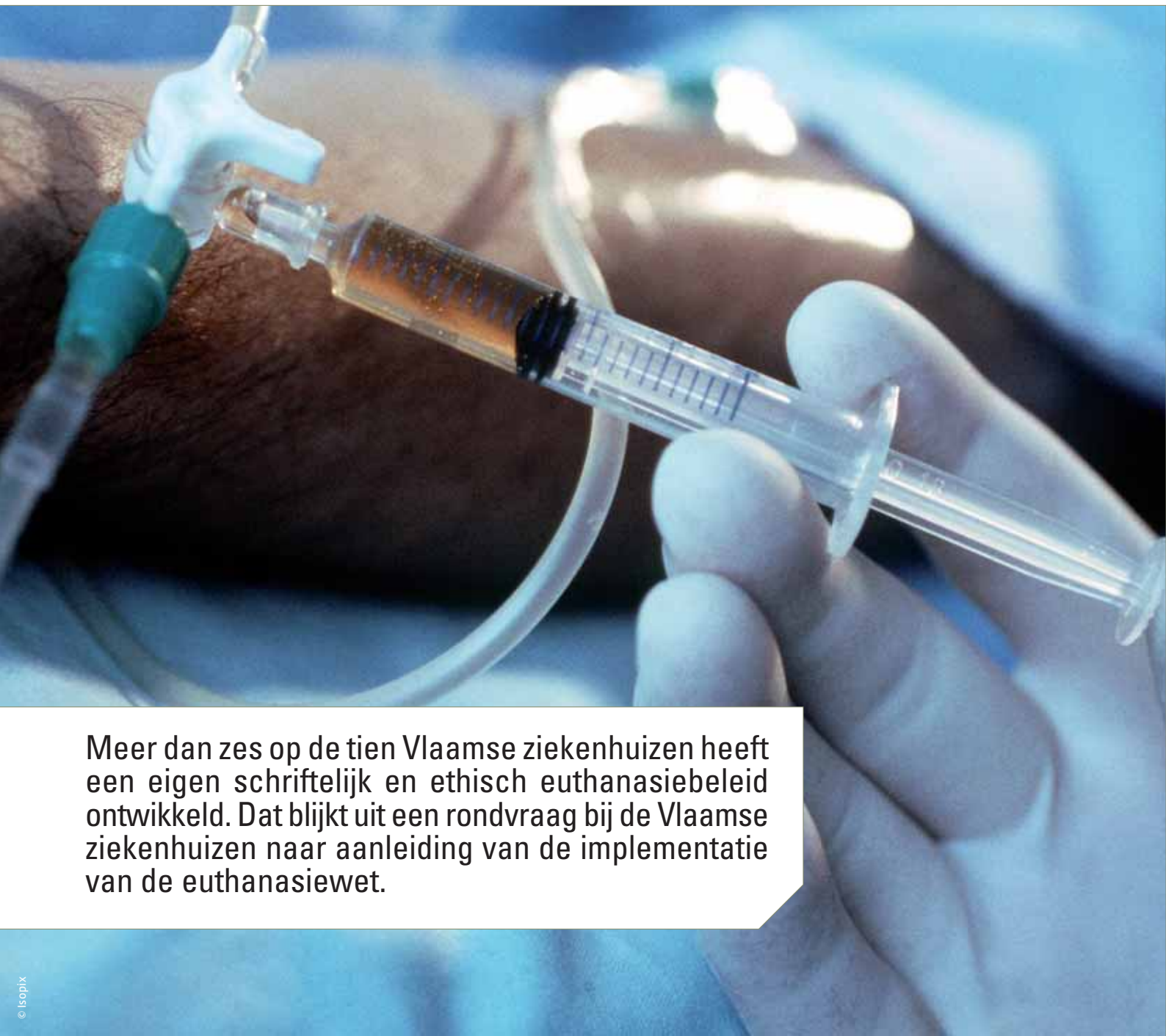

ONDERZOEK NAAR IMPLEMENTATIE EUTHANASIEWET

63% van de Vlaamse ziekenhuizen heeft **eigen** euthanasiebeleid

Door Joke Lemiengre

Meer dan zes op de tien Vlaamse ziekenhuizen heeft een eigen schriftelijk en ethisch euthanasiebeleid ontwikkeld. Dat blijkt uit een rondvraag bij de Vlaamse ziekenhuizen naar aanleiding van de implementatie van de euthanasiewet.

Sinds 2002 maakt de Belgische euthanasiewet het mogelijk dat patiënten onder strikte voorwaarden euthanasie krijgen. De goedkeuring van deze wet bracht binnen de algemene ziekenhuizen in Vlaanderen een debat op gang over de zorg voor patiënten die om euthanasie vragen. Zo is er een groeiend bewustzijn dat ook het management van een ziekenhuis een verantwoordelijkheid kan dragen in het vertalen van de wettelijke bepalingen naar de concrete organisatie van de zorg voor patiënten die euthanasie verzoeken. Het ziekenhuis draagt immers als instelling de verantwoordelijkheid voor het leveren van kwaliteitsvolle zorg voor patiënten, dus ook voor patiënten die euthanasie vragen. Bovendien draagt het ziekenhuis als werkgever ook de verantwoordelijkheid voor de coaching en ondersteuning van zijn tewerkgestelde hulpverleners.

De ontwikkeling van een schriftelijk ethisch instellingsbeleid betreffende euthanasie is een mogelijkheid om de verantwoordelijkheid van het ziekenhuis te concretiseren. Een schriftelijk ethisch instellingsbeleid wordt gedefinieerd als schriftelijke overeenkomsten (procedures, richtlijnen, visieteksten...) die goedgekeurd zijn op instellingsniveau en die hulpverleners kunnen begeleiden en ondersteunen wanneer ze een klinisch-ethisch besluitvormingsproces naar aanleiding van een concrete casus moeten uitvoeren.

71 VAN DE 81 ZIEKENHUIZEN WERKTEN MEE

Van november 2005 tot februari 2006 werd een survey in de Vlaamse ziekenhuizen uitgevoerd. Doel was de prevalentie, de ontwikkeling, het standpunt ten aanzien van euthanasie en de bekendmaking van het schriftelijk ethisch instellingsbeleid betreffende euthanasie in kaart te brengen. Alle algemene ziekenhuizen in Vlaanderen werden uitgenodigd om aan de studie deel te nemen.

De survey kon rekenen op een hoge respons van 88%. 71 van de 81 ziekenhuizen stuurden een ingevulde vragenlijst terug. Op het moment van de bevraging rapporteerde 63% van de deelnemende ziekenhuizen over een euthanasiebeleid te beschikken. Meer katholieke (74%) dan niet-katholieke ziekenhuizen (46%) rapporteerden een euthanasiebeleid te hebben ontwikkeld. De voornaamste redenen voor het ontwikkelen van een beleid waren de goedkeuring van de euthanasiewet en de verspreiding van richtlijnen van professionele organisaties. Zowel leden van de commissie voor ethiek, palliatieve experts, artsen, verpleegkundigen en leden van het management van het ziekenhuis waren betrokken bij de ontwikkeling en goedkeuring van dit beleid.

Van de ziekenhuizen zonder beleid (25/71, 37%) rapporteerde 58% geen plannen te hebben om een beleid te ontwikkelen. De voornaamste redenen hiervoor waren dat de Belgische euthanasiewet voldoende richting geeft voor de praktijkvoering, dat euthanasie de verantwoordelijkheid is van artsen, of dat het ziekenhuis nog niet met euthanasievragen werd geconfronteerd.

De resultaten uit de survey geven aan dat sinds de Belgische euthanasiewet een toenemend aantal ziekenhuizen een schriftelijk ethisch euthanasiebeleid heeft ontwikkeld.

© Monkey Business - iStock.com

“ Van de ziekenhuizen zonder beleid rapporteerde 58% geen plannen te hebben om een beleid te ontwikkelen ”

STANDPUNT TEGENOVER EUTHANASIE

Het beschreven standpunt van het ziekenhuis tegenover euthanasie was verschillend naargelang de patiëntencategorie. In het geval van wilsbekwame terminaal zieke patiënten werd in 2% van de ziekenhuizen euthanasie niet toegelaten, 23% liet euthanasie toe volgens de wettelijke voorwaarden en 75% stelde naast de wettelijke voorwaarden nog bijkomende voorwaarden zoals de palliatieve filter.

In het geval van wilsonbekwame terminaal zieke patiënten werd in 23% van de ziekenhuizen euthanasie niet toegelaten. Gerapporteerde redenen hiervoor waren dat

Joke Lemiengre

is assistent medische ethiek aan het Centrum voor Biomedische Ethiek en Recht van de K.U. Leuven.

joke.lemiengre@med.kuleuven.be

Implémentation de la loi sur l'euthanasie: où en sont les hôpitaux en Flandre?

○ Dans notre pays, depuis 2002, la loi sur l'euthanasie autorise des patients à être euthanasiés dans des circonstances bien définies. La fixation par écrit d'une politique institutionnelle éthique en matière d'euthanasie constitue une concrétisation possible de la responsabilité de l'hôpital. Un tour de table des établissements hospitaliers flamands a montré que 63% des hôpitaux participant disposent d'une politique en matière d'euthanasie. Parmi les hôpitaux qui n'ont pas de politique en la matière, 58 % déclarent n'avoir aucun projet visant à en fixer une. Le point de vue de l'établissement hospitalier face à l'euthanasie diffère en fonction de la catégorie de patients. Dans le cas de patients conscients en phase terminale par exemple, l'euthanasie n'est pas autorisée dans 2% des hôpitaux. En ce qui concerne les patients en phase terminale incapables d'exprimer leur volonté, l'euthanasie n'est pas permise dans 23% des hôpitaux. Enfin, dans le cas de patients en phase non terminale, l'euthanasie n'est pas pratiquée dans 32% des établissements hospitaliers.

© iStockphoto

euthanasie in conflict staat met de religieuze identiteit van de instelling en de frequente problemen met wilsverklaringen. Verder liet 20% van de ziekenhuizen euthanasie toe volgens de wettelijke voorwaarden en 57% stelde naast de wettelijke voorwaarden nog bijkomende voorwaarden zoals de palliatieve filter.

In het geval van niet-terminaal zieke patiënten werd in 32% van de ziekenhuizen euthanasie niet toegelaten.

of is toegelaten na wettelijke voorwaarden én bijkomende voorwaarden) dan niet-katholieke ziekenhuizen.

BEKENDMAKING VAN EUTHANASIEBELEID

Een grote bekendmaking van het beleid aan medewerkers binnen het ziekenhuis zoals artsen (91%), verpleegkundigen (82%) en paramedici (73%) werd gerapporteerd. Deze bekendmaking gebeurde voornamelijk via informatievergaderingen of het verspreiden van een kopie van het beleid. Bekendmaking van het beleid aan patiënten en familieleden gebeurde voornamelijk via een persoonlijk gesprek en op hun uitdrukkelijke vraag.

De resultaten uit de survey geven aan dat sinds de Belgische euthanasiewet een toenemend aantal ziekenhuizen een schriftelijk ethisch euthanasiebeleid heeft ontwikkeld. Verder onderzoek is echter noodzakelijk om te begrijpen in welke mate een dergelijk beleid bijdraagt tot de ondersteuning van de klinisch-ethische praktijkvoering van artsen en verpleegkundigen in het omgaan met euthanasieverzoeken en tot een kwalitatief goede zorg aan patiënten die om euthanasie verzoeken. Tot slot willen de auteurs graag alle ziekenhuizen bedanken voor hun medewerking aan deze studie. 🌱

Lemiengre J, Dierckx de Casterlé B, Verbeke G, Guisson C, Schotsmans P, Gastmans C, Ethics policies on euthanasia in hospitals – A survey in Flanders (Belgium). Health Policy, 2007. 84: 170-180.

“Katholieke ziekenhuizen rapporteerden een meer restrictief standpunt ten aanzien van euthanasie”

In het geval van niet-terminaal zieke patiënten werd in 32% van de ziekenhuizen euthanasie niet toegelaten. De redenen hiervoor waren dat euthanasie in conflict staat met de religieuze identiteit van de instelling en dat de therapeutische mogelijkheden voor niet-terminaal zieke patiënten verder moeten worden onderzocht. Verder liet 18% van de ziekenhuizen euthanasie toe volgens de wettelijke voorwaarden. 50% stelde naast de wettelijke voorwaarden nog bijkomende voorwaarden zoals de palliatieve filter. Katholieke ziekenhuizen rapporteerden een meer restrictief standpunt ten aanzien van euthanasie (euthanasie is niet toegelaten,